

Волинський національний університет
імені Лесі Українки

ACTA PAEDAGOGICA VOLYNIENSES

Випуск 1

Видавничий дім
«Гельветика»
2026

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Вітюк Валентина Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна – *головний редактор*

Семенов Олександр Сергійович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Пріма Раїса Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Кузава Ірина Борисівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Половіна Олена Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної освіти, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Україна

Гудима Наталія Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, керівник навчально-методичного відділу, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Україна

Онопрієнко Оксана Володимирівна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, член-кореспондент НАПН України, завідувач відділу початкової освіти імені О. Я. Савченко, Інститут педагогіки НАПН України, Україна

Рібцун Юлія Валентинівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу логопедії, Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, Україна

Алієв Сахіб Хуммат огли, доктор філософії з педагогіки, доцент, Мінгечевирський державний університет, завідувач сектором виконавчого органу влади, м. Мінгечевир, Азербайджан

Алієва Нармін Абульфазівна, доктор філологічних наук, доцент, головний науковий співробітник, Інститут мовознавства ім. І. Насімі Національної Академії Наук Азербайджану, Азербайджан

Букова Алена, доктор філософії, Інститут фізичного виховання та спорту, Університет імені Павла Йозефа Шафарика в Кошице, Словаччина

Гусейнова Наїле Тофиг, доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету «Дошкільна освіта», Азербайджанський державний педагогічний університет, Азербайджан

Хояк Малгожата, доктор, співробітник Інституту педагогіки, факультету педагогіки та психології, координатор групи із взаємодії з зовнішнім середовищем факультету педагогіки та психології, завідувач науково-дослідної лабораторії нейроосвіти Міждисциплінарної дослідної групи «NeuroEduLab», Університет Марі Кюрі-Склодовської, Республіка Польща

Журнал ухвалено до друку Вченою радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
26 березня 2026 р., № 4

Науковий журнал «Acta Paedagogica Volynienses»
zareestrovano Рішенням Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення
№ 1834 від 21.12.2023 року.

Ідентифікатор медіа: R30-02328

Суб'єкт у сфері друкованих медіа: Волинський національний університет імені Лесі Українки
(просп. Волі, 13, м. Луцьк, 43025, post@vnu.edu.ua, тел. +38 (0332) 72-01-23).

Періодичність: 6 разів на рік.

Мови видання: українська, англійська, німецька, польська, іспанська, французька, болгарська.

«Acta Paedagogica Volynienses» включено до Переліку наукових фахових видань України категорії Б у галузі освіти/педагогіка (спеціальності А2 – Дошкільна освіта, А3 – Початкова освіта, А6 – Спеціальна освіта) відповідно до Наказу МОН України від 29.06.2021 № 735 (додаток 4).

Офіційний сайт видання: www.journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ISSN 2786-4693 (Print)

ISSN 2786-4707 (Online)

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2026

УДК 373.2.015.31:314.151.3-054.73(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.8>

Ольга НЕГРІЙ

аспірантка IV курсу спеціальності «А2 Дошкільна освіта» кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, Україна, 69000

ORCID: 0000-0002-5423-0448

Бібліографічний опис статті: Негрій, О. (2026). «Український рюкзачок підтримки» як засіб педагогічної підтримки дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій (на основі досвіду Філіппін «Big Blue Bag»). *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 53–60, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.8>

«УКРАЇНСЬКИЙ РЮКЗАЧОК ПІДТРИМКИ» ЯК ЗАСІБ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ (НА ОСНОВІ ДОСВІДУ ФІЛІППІН «BIG BLUE BAG»)

У статті обґрунтовано актуальність проблеми педагогічної підтримки дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій воєнного та природного характеру. Проаналізовано міжнародний і вітчизняний досвід організації раннього догляду та розвитку дітей (*Early Childhood Care and Development, ECCD*) у кризових умовах, зокрема філіппінську модель використання мобільного навчально-розвивального набору «Big Blue Bag», розробленого за підтримки *Plan International* та *UNICEF*. Визначено ключові переваги зазначеного підходу, серед яких мобільність, автономність, доступність та можливість забезпечення безперервності освітньо-розвивального процесу за відсутності сталої освітньої інфраструктури. На основі аналізу міжнародного досвіду та власного професійного досвіду участі в реалізації міжнародного проєкту «*Emergency Early Childhood Development Support for Ukrainian Refugees*» (2022–2023 рр., Польща, Румунія) розроблено та науково обґрунтовано зміст і структуру мобільного «Українського рюкзачка підтримки» як засобу педагогічної підтримки дітей раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій. Представлено авторську модель наповнення рюкзачка, що включає освітній, емоційно-психологічний, інструктивно-методичний, гігієнічний та інклюзивний блоки, спрямовані на забезпечення безперервності розвитку дитини, стабілізацію її психоемоційного стану та формування навичок саморегуляції. Доведено, що «Український рюкзачок підтримки» може виконувати функцію індивідуалізованого, мобільного та універсального ресурсу педагогічної та емоційної підтримки дітей раннього віку в кризових умовах. Окреслено перспективи подальших досліджень, пов'язані з масштабною апробацією запропонованого засобу, розробленням механізмів моніторингу його ефективності та інтеграцією мобільних педагогічних інструментів у національну систему дошкільної освіти в умовах надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: діти раннього віку, педагогічна підтримка, стресові та кризові стани, внутрішньо переміщені особи, українські біженці, соціокультурна інтеграція, воєнний стан, надзвичайні ситуації.

Olha NEHRII

4th year Postgraduate Student in the Specialty “A2 Preschool Education” at the Department of Preschool Education and Social Work, Bohdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University, Naukovoho Mistechka str., 59, Zaporizhzhia, Ukraine, 69000

ORCID: 0000-0002-5423-0448

To cite this article: Nehrii, O. (2026). «Ukrainian support backpack» as a means of pedagogical support of young children affected by emergency situations (based on the experience of the Philippines “Big Blue Bag”) [*“Ukrainian support backpack” as a means of pedagogical support of young children affected by emergency situations (based on the experience of the Philippines “Big Blue Bag”)*]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 53–60, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.8>

“UKRAINIAN SUPPORT BACKPACK” AS A MEANS OF PEDAGOGICAL SUPPORT OF YOUNG CHILDREN AFFECTED BY EMERGENCY SITUATIONS (BASED ON THE EXPERIENCE OF THE PHILIPPINES “BIG BLUE BAG”)

The article substantiates the relevance of the problem of pedagogical support for young children affected by emergency situations of military and natural origin. International and national experience in organizing Early Childhood Care and Development (ECCD) in crisis conditions is analyzed, in particular the Philippine model of using the mobile educational and developmental kit «Big Blue Bag», developed with the support of Plan International and UNICEF. The key advantages of this approach are identified, including mobility, autonomy, accessibility, and the ability to ensure continuity of the educational and developmental process in the absence of stable educational infrastructure. Based on the analysis of international experience and the author's own professional experience gained through participation in the implementation of the international project «Emergency Early Childhood Development Support for Ukrainian Refugees» (2022-2023, Poland, Romania), the content and structure of the mobile «Ukrainian support backpack» were developed and scientifically substantiated as a means of pedagogical support for young children in emergency situations. The author presents a model of the backpack's content, which includes educational, emotional and psychological support, instructional and methodological, hygienic, and inclusive blocks aimed at ensuring the continuity of child development, stabilizing the child's psycho-emotional state, and developing self-regulation skills. It is proven that the «Ukrainian support backpack» can serve as an individualized, mobile, and universal resource for pedagogical and emotional support for young children in crisis conditions. The prospects for further research are outlined and include large-scale piloting of the proposed tool, the development of mechanisms for monitoring its effectiveness, and the integration of mobile pedagogical tools into the national preschool education system under emergency conditions.

Key words: young children, pedagogical support, stress and crisis situations, internally displaced persons, Ukrainian refugees, socio-cultural integration, martial law, emergency situations.

Актуальність проблеми. У наукових дослідженнях наголошується, що війни, збройні конфлікти та масштабні надзвичайні ситуації становлять одну з найсерйозніших загроз для людства у XXI столітті. Події нового тисячоліття – збройні конфлікти на Близькому Сході, пандемія COVID-19, геноцид у Руанді, громадянські конфлікти в країнах колишньої Югославії та Колумбії, Ліберії, Сьєрра-Леоне, Сомалі, Бурунді, Судані, Анголі, Ефіопії (регіон Тиграї), а також повномасштабна війна в Україні – призвели до глибоких гуманітарних криз, масового внутрішнього та зовнішнього переміщення населення та значних психологічних травм, особливо серед дітей.

Варто зазначити, що не менш руйнівного впливу завдають надзвичайні ситуації природного характеру: геологічні (землетруси), метеорологічні (урагани, посухи), гідрологічні (повені), пожежі в природних екосистемах, епідемії та отруєння, які спричиняють серйозні соціальні, економічні та інфраструктурні потрясіння в різних регіонах світу.

У міжнародній гуманітарній практиці надзвичайні ситуації розглядаються як події або умови, що загрожують життю та добробуту значної частини населення і потребують застосування надзвичайних заходів для забезпечення догляду, захисту та виживання постраждалих. Ситуація називається НС, коли телефонує національний орган влади за

зовнішньою допомогою у вирішенні ситуації та офіційно оголошує надзвичайний стан в країні (UNICEF, 2010).

У нормативно-правових актах України, надзвичайна ситуація розглядається як обстановка в країні, громаді, на певній території чи суб'єкті господарювання або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення; спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела або може призвести до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також унеможливило проживання населення на даній території чи об'єкті та провадження на ній господарської діяльності (Poriadok nadання psykhologichnoi pidtrymky..., 2014).

Узагальнені підходи до розуміння надзвичайних ситуацій, закріплені в міжнародній гуманітарній практиці та національному законодавстві, засвідчують, що такі події мають комплексний характер і спричиняють тривале порушення умов життєдіяльності населення. Особливо вразливими до наслідків надзвичайних ситуацій є діти, насамперед діти раннього та дошкільного віку, для яких втрата стабільного середовища, відчуття безпеки й доступу до освітніх і виховних послуг може мати дов-

готривалі негативні наслідки для психоемоційного та соціального розвитку.

Варто зазначити, що уряди багатьох країн світу дедалі чіткіше усвідомлюють, що інвестиції в програми раннього розвитку дітей та раннього втручання мають вагомий соціально-економічний ефект: сприяють покращенню фізичного, психоемоційного й когнітивного розвитку дітей, підвищують якість їхнього життя та зменшують державні витрати в довгостроковій перспективі. Реалізація таких програм дає змогу запобігти ускладненням у розвитку дітей раннього віку, сприяє їхній соціокультурній інтеграції та забезпечує стабільний емоційний розвиток в майбутньому.

Особливої актуальності проблема педагогічної підтримки та забезпечення доступу до освіти дітей раннього віку набуває в умовах надзвичайних ситуацій. Саме системи раннього догляду та розвитку дітей (Early Childhood Care and Development, ECCD) у кризових обставинах створюють умови для швидкої адаптації дітей до змінених життєвих умов, відновлення їхньої емоційної рівноваги, формування відчуття безпеки та впевненості у собі. Поряд із позитивним впливом на здоров'я, освіту, захист і загальний розвиток дитини, програми ECCD у кризових умовах сприяють формуванню базових навичок життєстійкості, посилюють адаптивні можливості та підтримують благополуччя дітей. Ефективність таких програм значною мірою залежить від їх гнучкості, доступності та практичної спрямованості, що зумовлює потребу у впровадженні мобільних, універсальних і культурно-чутливих засобів педагогічної підтримки.

В програмну гайді Plan International, було наголошено, що програми ECCD у надзвичайних ситуаціях мають бути адаптовані до індивідуальних потреб кожної дитини з урахуванням її фізичних, соціально-емоційних і когнітивних особливостей, а також вікових та індивідуальних етапів розвитку. Вони повинні ґрунтуватися на дотриманні прав дитини, принципах гуманітарних цінностей, гендерної рівності, міжсекторальної інтегрованої підтримки та зменшення ризиків, пов'язаних із надзвичайними ситуаціями (Plan International, 2013).

У зв'язку з цим цінним для нашого наукового дослідження є досвід уряду Філіппін, який за підтримки організацій Plan Philippines та

UNICEF розробив інструмент оцінки потреб і потенціалу дітей раннього віку під час катастроф – «Догляд та розвиток дітей раннього віку під час катастроф» (анг. «Early Childhood Care and Development (ECCD) in Disasters»). Даний інструмент призначений для організації та надання програм і послуг дітям раннього віку під час і після катастроф або збройних конфліктів. Інструмент було попередньо протестовано у трьох різних громадах Філіппін (сільській, міській та постраждалій від конфліктів) та став готовим до використання на місцевому рівні групами, які реалізують програми ECCD.

Паралельно для оперативного впровадження таких програм було урядом Філіппін було створено легкий, водонепроникний та мобільний набір «Big Blue Bag», що містив відібрані освітні та розвивальні матеріали, придатні для використання в умовах надзвичайних ситуацій та забезпечення безперервного розвитку, гри та емоційної підтримки дітей раннього віку.

У зв'язку з цим приклад Філіппін свідчить про важливість наявності мобільних, доступних і практично-орієнтованих засобів педагогічної підтримки дітей раннього та дошкільного віку в умовах НС. Даний досвід став моделлю для адаптації та впровадження в національному контексті України, особливо з урахуванням сучасних викликів, спричинених військовими діями та надзвичайними ситуаціями природного характеру. Розроблення та впровадження «Українського рюкзака підтримки» як засобу педагогічної підтримки дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій, базується на принципах, закладених у філіппінському досвіді «Big Blue Bag». Такий рюкзачок покликаний забезпечувати доступ до освітніх, розвивальних та емоційно підтримуючих матеріалів у мобільному та зручному форматі, сприяти збереженню стабільного розвитку дітей раннього віку у стресових умовах, зміцнювати їхню психологічну стійкість і підтримувати адаптаційні навички.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки питання раннього розвитку дітей у кризових умовах дедалі частіше привертає увагу як міжнародної гуманітарної спільноти, так і зарубіжних/вітчизняних науковців-педагогів.

Так, у зарубіжних дослідженнях висвітлено такі напрямки: застосування сімейно-

орієнтованого підходу у роботі з родинами з питань розвитку дітей раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій (U. Bronfenbrenner, P. Morris, 2006; C. Dunst, M. Espe-Sherwindt 2016); впровадження підходів орієнтованих на сім'ю та дитину раннього віку в складних життєвих ситуаціях – С. Dunst, С. Trivette, 2009; M. Arnous, M. van den Broek, A. Chen, H. Ghalayini, M. Jordans, G. Koppenol-Gonzalez, K. Miller, J. Saade, F. Tossyeh (Kenneth E., 2020); розвиток дитини раннього віку та емоційної стійкості до війни, конфлікту та переміщення – A. Ahmad, G. Gredebäck, Dr J. Hall, S. Nordenving (Environment of Peace..., 2022).

Водночас вітчизняні дослідження значно відрізняються від зарубіжних. До 2014 року питання педагогічної підтримки дітей раннього та дошкільного віку постраждалих внаслідок НС фактично не розглядалося. Після 2014 року кількість таких робіт залишалася обмеженою, і більшість з них стосувалися впливу військових дій на психологічний та соціальний розвиток дітей. Особливого поштовху дослідження отримали після пандемії COVID-19 та початку повномасштабного вторгнення 2022 року, коли виникла нагальна потреба у системній педагогічній підтримці дітей.

Вітчизняні науковці концентрувалися переважно на психологічних аспектах – В. Вдовиченко, Н. Гузь, О. Ковальова, А. Перепелиця, О. Прокоф'єва (Perelytsia A., 2024, pp. 1343), соціально-педагогічній підтримці родин – Л. Гончар (Honchar L., 2020, pp. 181), Т. Житнік 2023 (Zhytnik T., 2023, pp.43) та інтеграції дітей у нові соціокультурні та освітні середовища – І. Апрелева та М. Щербакова (Aprieliava I., 2023, pp. 45), Т. Житнік (Zhytnik T., 2024, pp. 43); Ю. Бехтер та С. Жейнова, (Zheinova S., 2025, pp. 414), проте не приділяли належної уваги розробленню мобільних, універсальних засобів педагогічної підтримки дітей раннього віку у умовах НС.

Таким чином, сукупний аналіз міжнародних і вітчизняних джерел виявляє високий рівень актуальності проблеми забезпечення педагогічної підтримки дітей раннього віку у надзвичайних ситуаціях та одночасно суттєвий науковий пробіл щодо мобільних засобів, здатних підтримувати безперервність навчання, виховання та розвитку дітей раннього віку. Саме на часткове подолання зазначеної проблеми було спря-

мовано розроблення «Українського рюкзака підтримки».

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні змісту і структури «Українського рюкзака підтримки» як засобу педагогічної підтримки дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій, на основі аналізу міжнародного досвіду (зокрема, філіппінської ініціативи «Big Blue Bag»).

Виклад основного матеріалу дослідження. Досвід Філіппін у секторі педагогічної підтримки дітей раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій є особливо цінним для українського контексту з огляду на його системність, практичну спрямованість та орієнтацію на роботу в умовах нестабільності, обмежених ресурсів і вимушеного переміщення населення. Філіппінська модель ECCD у надзвичайних ситуаціях формувалася в умовах регулярних природних катастроф і збройних конфліктів, що зумовило необхідність створення мобільних, універсальних і швидко впроваджуваних засобів педагогічної підтримки дітей раннього віку.

Одним із таких засобів став мобільний навчально-розвивальний набір «Big Blue Bag» («Велика блакитна сумка»), який поєднує освітні, ігрові та емоційно підтримуючі матеріали і використовується як інструмент забезпечення безперервності розвитку дитини в кризових умовах. Кожен предмет у сумці був ретельно відібраний з огляду на її освітню цінність для дітей раннього віку та вагу, щоб вихователі які працювали з дітьми, переміщеними через стихійні лиха (у більшості випадків жінки) могли легко переносити сумку з одного табору до іншого. Варто зазначити, що навіть за умов руйнування закладу освіти, та втраті всього навчального та ігрового матеріалу, вихователі за допомогою переносного «Big Blue Bag» могли проводити навчання для дітей раннього віку навіть у віддалених районах.

У 2012 році організація Plan Philippines провела оцінювання ефективності використання «Big Blue Bag», вихователі високо оцінили як якість навчально-методичного супроводу, так і змістове наповнення набору. За результатами оцінювання було сформульовано рекомендації щодо його вдосконалення, зокрема: включення книжок з місцевими історіями, що відображають філіппінську культуру; посилення уваги до безпеки під час використання матеріалів,

пов'язаних з високою руховою активністю (скакалка, парашут, складаний тунель, повітряний насос). Запропоновані вдосконалення стали підґрунтям для подальшої співпраці Plan Philippines з органами місцевого самоврядування, зокрема муніципальними відділами соціального забезпечення та розвитку, з метою підвищення ефективності «Big Blue Bag» як інструменту педагогічної підтримки дітей раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій (De La Salle University, Social Development Research Center..., 2012).

Актуальність адаптації зазначеного досвіду для України підтверджується сучасними умовами правового режиму воєнного стану, масовим внутрішнім і зовнішнім переміщенням родин з дітьми, а також функціонуванням закладів дошкільної освіти у прифронтових регіонах та в умовах постійної загрози безпеці.

Розроблення «Українського рюкзака підтримки» здійснювалося з урахуванням власного професійного досвіду як ментора та тренера міжнародного проекту «Підтримка раннього розвитку дітей-біженців з України у надзвичайній ситуації» (анг. «Emergency Early Childhood Development Support for Ukrainian Refugees», ECDUR), який реалізовувався у 2022-2023 роках у Польщі та Румунії.

Метою розроблення «Українського рюкзака підтримки» було створення переносного набору матеріалів і методичних посібників для вихователів, батьків або осіб, які їх замінюють, який може ефективно використовуватися в умовах відсутності сталої освітньої інфраструктури та забезпечувати безперервність розвитку дітей раннього віку в надзвичайних ситуаціях.

Наповнення «Українського рюкзака підтримки» було вибудовано з урахуванням вікових особливостей дітей раннього віку, принципів педагогічної підтримки, trauma-informed approach, а також рекомендацій міжнародних гуманітарних організацій щодо роботи з дітьми в умовах надзвичайних ситуацій. Особливу увагу було приділено простоті використання матеріалів та можливості їх застосування в різних умовах – від тимчасових укриттів і пунктів компактного проживання до сімейного середовища. Структурно рюкзачок охоплює кілька взаємопов'язаних блоків, кожен з яких виконує чітко визначену педагогічну та психоемоційну функцію:

Освітній блок – спрямований на забезпечення безперервності розвитку дитини раннього віку в умовах порушення звичного освітнього середовища. До нього входять картки з зображеннями тварин, людей, предметів і дій, що супроводжуються українськими словами та ілюстраціями. Використання таких матеріалів сприяло мовленнєвому розвитку, збагаченню словникового запасу та формуванню первинних комунікативних навичок. Важливе місце у рюкзаку займали пазли, сортери та кубики, виготовлені з безпечних матеріалів (м'який пластик або дерево), які стимулюють розвиток дрібної моторики, логічного мислення та когнітивних навичок. Також були картки з літерами та цифрами спрямовані на формування передумов до навчання, розвиток елементарного математичного мислення, а картки з віршами й піснями – на ритмічний, фонетичний розвиток та тренування пам'яті.

Блок емоційно-психологічної підтримки – зважаючи на високий рівень тривожності та емоційної нестабільності дітей, які пережили надзвичайні ситуації, до рюкзака було включено спеціальні засоби емоційно-психологічної підтримки. Зокрема, м'які антистресові іграшки-«обіймашки», що виконували функцію емоційного заспокоєння та формування відчуття безпеки. Маски або картки з базовими емоціями (радість, сум, страх, злість тощо), що сприяли розвитку емоційного інтелекту, навчання розпізнавання та вербалізації власних переживань. Важливим інструментом був короткий щоденник для педагогів і батьків, що дозволяв фіксувати емоційний стан дитини, відстежувати динаміку її адаптації та планувати індивідуальну підтримку. Також містив картки з дихальними вправами та вправами на розслаблення з візуальними інструкціями та простими техніками зниження напруги й розвитку навичок саморегуляції.

Інструктивно-методичний блок – включав посібник для педагога з добіркою вправ, ігор та орієнтовних конспектів занять, адаптованих до умов надзвичайних ситуацій. Інструкції для батьків, що спрямовані на залучення родини до процесу стабілізації емоційного стану дитини та підтримки її розвитку в домашніх умовах. Бланки для оцінки прогресу дітей, що давали змогу здійснювати спостереження за змінами в розвитку та поведінці, коригувати педаго-

гічний супровід відповідно до індивідуальних потреб. Додатково подано перелік контактів екстрених служб підтримки (соціальних, психологічних, медичних), а також QR-коди з доступом до електронних ресурсів, відеозанять та консультацій, що забезпечує дистанційну підтримку педагогів і батьків.

Гігієнічний блок – включав базові засоби особистої гігієни (рушник, дитяче мило, вологі серветки, зубна щітка та паста). Це сприяло формуванню навичок самообслуговування, збереженню фізичного здоров'я та підтримці відчуття нормальності й стабільності у складних умовах. Також було передбачено універсальний дитячий засіб для захисту шкіри та міні-набір першої допомоги для надання базової допомоги при незначних травмах.

Інклюзивний блок – з метою забезпечення доступності педагогічної підтримки для дітей з особливими освітніми потребами. Він охоплював навушники з шумозаглушенням для зниження сенсорного перевантаження, сенсорні іграшки (фіджет-іграшки, м'ячики, тактильні мішечки), візуальні інструкції та піктограми, контрастні картки для дітей з порушеннями зору, а також прості засоби посилення звуку для дітей з порушеннями слуху. Такий підхід забезпечував індивідуалізацію педагогічного супроводу та дотримання принципів інклюзивної освіти навіть у кризових умовах.

Варто зазначити, що на момент проведення дослідження «Український рюкзачок підтримки» перебував на етапі науково-методичної розробки та пілотної апробації. Масове виробництво зазначеного засобу педагогічної підтримки не здійснювалося, однак результати практичного використання його окремих компонентів у межах міжнародного проекту та в закладах дошкільної освіти України, зокрема у прифронтових регіонах, засвідчили доцільність і перспективність подальшого масштабування цієї ініціативи.

У перспективі «Український рюкзачок підтримки» може бути рекомендований до впровадження як мобільний інструмент педагогічної підтримки дітей раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій за умови міжсекторальної співпраці державних органів, закладів дошкільної освіти та гуманітарних організацій (Рис. 1).

Представлена модель має концептуальний характер і відображає авторське бачення зміс-

Рис. 1. «Український рюкзачок підтримки» для роботи з дітьми раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій

тового наповнення та організації мобільного набору педагогічної підтримки, сформоване на основі аналізу міжнародного досвіду та результатів практичної діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, в результаті проведеного аналізу встановлено, що міжнародні практики педагогічної підтримки дітей раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема досвід використання мобільного навчально-розвивального набору «Big Blue Bag», мають значний потенціал для адаптації в Україні. Ключовими перевагами зазначеного підходу є мобільність, автономність та можливість забезпечення безперервності освітньо-розвивального процесу навіть за умов руйнування або недоступності закладів дошкільної освіти, а також перебування дітей і педагогів у вимушено ізольованих або польових умовах.

Адаптація міжнародного досвіду в українському контексті реалізувалася через розроблення мобільного «Українського рюкзачка підтримки», який враховує національно-культурні особливості, мовне середовище, психоемоційні потреби дітей, а також наслідки повномасштабної війни. У національних умовах «Український рюкзачок підтримки» виконує функцію індивідуалізованого ресурсу педагогічної та емоційної підтримки, який легко інтегрується у повсякденне життя дитини, є доступним для вико-

ристання педагогами та батьками й наповненим предметами, значущими для дитини. Його застосування сприяє забезпеченню базової емоційної безпеки, формуванню навичок самозаспокоєння та підтримці розвитку дітей раннього віку в умовах нестабільності й втрати звичних життєвих орієнтирів.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у проведенні апробації «Українського рюкзачка підтримки» в різних регіонах України, розробленні системи моніторингу ефективності його використання, а також у науковому обґрунтуванні механізмів інтеграції мобільних педагогічних засобів у національну систему дошкільної освіти в умовах надзвичайних ситуацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Априєлева І. В., Щербаківа М. А. Психолого-педагогічний супровід дітей дошкільного віку ід час воєнних дій. Розвиток педагогіки в умовах нової соціокультурної реальності. Матеріали науково-практичної конференції. Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2023. С. 45–48.
2. Гончар Л. В. Соціально-педагогічний супровід підвищення виховного потенціалу батьків із сімей вимушених переселенців. Алексєєнко Т.Ф., Гончар Л. В., Куниця Т. Ю., Бибик Д. Д. Вимушені переселенці: соціально-педагогічні проблеми і досвід підтримки. Монографія / за ред. Т.Ф. Алексєєнко. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. С. 181–224.
3. Жейнова С., Бехтер Ю. Підтримка та збереження фізичного здоров'я дітей раннього та дошкільного віку в умовах воєнного стану. Перспективи та інновації науки. № 10 (56), 2025. С. 414–423. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-10\(56\)-414-423](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-10(56)-414-423)
4. Житнік Т. С. Рекомендації для педагогічних працівників та батьків щодо педагогічної підтримки дітей раннього віку у надзвичайних ситуаціях. *Науковий вісник МДПУ імені Богдана Хмельницького. Науковий вісник. Серія: Педагогіка. Вип. 2(23), 2023. С. 41–18.*
5. Житнік Т. С. Визначення критеріїв успішності дітей біженців раннього та дошкільного віку з України в Німеччині (за результатами онлайн-опитування батьків дітей зазначених категорій). *Науковий вісник МДПУ імені Богдана Хмельницького. Науковий вісник. Серія: Педагогіка. Вип. 2(33), 2024 С. 43–51 DOI: <https://doi.org/10.33842/22195203-2024-2-33-58>*
6. Перепелиця А. В., Ковальова О. В., Прокоф'єва О. О., Вдовіченко О. В., Гузь Н. В. Роль життєстійкості особистості під час подолання кризи. *Наукові перспективи, 4 (46), 2024 С. 1343–1352. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-4\(46\)-1343-1352](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-4(46)-1343-1352)*
7. Порядок надання психологічної підтримки постраждалим при надзвичайній ситуації (МОЗ України; Наказ, Порядок від 16.06.2014 № 398). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://surl.li/izkqh>
8. De La Salle University, Social Development Research Center (Leah Veneesa I. Valbuena, Dindo p. Café, Dr. Ma. Teresa g. De Guzman). Development of capacity assessment tool on early childhood care and development (ECCD) in disasters. Manila, Philippines, 2012. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://surl.li/zcrboy>
9. Environment of Peace, new data on multilateral peace operations, SIPRI Lecture, Stockholm Forum and more (2022). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.sipri.org/media/newsletter/2022-may>
10. Kenneth E. Miller, Heba Ghalayini, Maguy Arnous, Fadila Tossyeh, Alexandra Chen, Myrthe van den Broek, Gabriela V. Koppenol-Gonzalez, Joy Saade and Mark J.D. Jordans. Strengthening parenting in conflict-affected communities: development of the Caregiver Support Intervention. *Global Mental Health, Volume 7, 2020. DOI: <https://doi.org/10.1017/gmh.2020.8>*
11. Plan International. Early childhood care and development in emergencies: A programme guides. Woking: Plan, 2013. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://surl.li/lpyvu>
12. UNICEF. Core commitments for children in humanitarian action. New York, NY: UNICEF, 2010.

REFERENCES:

1. Aprieliava I. V., Shcherbakova M. A. (2023). Psykholoho-pedahohichniy suprovod ditei doshkilnoho viku id chas voiennykh dii. Rozvytok pedahohiky v umovakh novoi sotsiokulturnoi realnosti. Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii. Odesa: Vydavnytstvo «Molodyi vchenyi». S. 45–48. (in Ukrainian).
2. Honchar L. V. (2020). Sotsialno-pedahohichniy suprovod pidvyshchennia vykhovnoho potentsialu batkiv iz simei vymushenykh pereselentsiv. Aliksieienko T.F., Honchar L. V., Kunytsia T. Yu., Bybyk D. D. Vymusheni pereselentsi: sotsialno-pedahohichniy problemy i dosvid pidtrymky. Monohrafiia / za red. T.F. Aliksieienko. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD. S. 181–224. (in Ukrainian).

3. Zheynova S., Bekhter Yu. (2025). Pidtrymka ta zberezhennia fizychnoho zdorovia ditei rannoho ta doshkilnoho viku v umovakh voiennoho stanu. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*. № 10 (56). S. 414–423. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-10\(56\)-414-423](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-10(56)-414-423) (in Ukrainian).
4. Zhytnik T. S. (2023). Rekomendatsii dlia pedahohichnykh pratsivnykiv ta batkiv shchodo pedahohichnoi pidtrymky ditei rannoho viku u nadzvychainykh sytuatsiakh. *Naukovyi visnyk MDPU imeni Bohdana Khmelnytskoho*. *Naukovyi visnyk*. Seriya: Pedahohika. Vyp. 2(23). S. 41–18. (in Ukrainian).
5. Zhytnik T. S. (2024). Vyznachennia kryteriiv uspishnosti ditei bizhentsiv rannoho ta doshkilnoho viku z Ukrainy v Nimechchini (za rezultaty onlain-opytuvannia batkiv ditei zaznachenykh katehori). *Naukovyi visnyk MDPU imeni Bohdana Khmelnytskoho*. *Naukovyi visnyk*. Seriya: Pedahohika. Vyp. 2(33). S. 43–51 DOI: <https://doi.org/10.33842/22195203-2024-2-33-58> (in Ukrainian).
6. Perepelytsia A. V., Kovalova O. V., Prokofieva O. O., Vdovichenko O. V., Huz N. V. (2024). Rol zhyttiostiosti osobystosti pid chas podolannia kryzy. *Naukovi perspektyvy*, 4 (46). S. 1343–1352. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-4\(46\)-1343-1352](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-4(46)-1343-1352) (in Ukrainian).
7. Poriadok nadannia psykholohichnoi pidtrymky postrazhdalym pry nadzvychainii sytuatsii (MOZ Ukrainy; Nakaz, Poriadok vid 16.06.2014 № 398). [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://surl.li/izkqh> (in Ukrainian).
8. De La Salle University, Social Development Research Center (Leah Veneesa I. Valbuena, Dindo P. Café, Dr. Ma. Teresa G. De Guzman). *Development of capacity assessment tool on early childhood care and development (ECCD) in disasters*. Manila, Philippines, 2012. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://surl.li/zcrboy>
9. Environment of Peace, new data on multilateral peace operations, SIPRI Lecture, Stockholm Forum and more (2022). [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://www.sipri.org/media/newsletter/2022-may>
10. Kenneth E. Miller, Heba Ghalayini, Maguy Arnous, Fadila Tossyeh, Alexandra Chen, Myrthe van den Broek, Gabriela V. Koppenol-Gonzalez, Joy Saade and Mark J.D. Jordans (2020). *Strengthening parenting in conflict-affected communities: development of the Caregiver Support Intervention*. *Global Mental Health*, Volume 7. DOI: <https://doi.org/10.1017/gmh.2020.8>
11. Plan International (2013). *Early childhood care and development in emergencies: A programme guides*. Working Plan. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://surl.lt/lpyvu>
12. UNICEF (2010). *Core commitments for children in humanitarian action*. New York, NY: UNICEF.

Дата першого надходження статті до видання: 20.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 3.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.04.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Світлана ЖЕЙНОВАПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....3**Тетяна ЗАВЯЗУН**СИНДРОМ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА ЗДО:
СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ЧИННИКІВ.....9**Ольга КАНАРОВА**ІМІДЖ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....15**Катерина КУЗНЕЦОВА, Марія КОМІСАРИК, Ярина ТАНЯВСЬКА**БЕЗПЕЧНЕ ЦИФРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВИХ
ЦИФРОВИХ ЗВИЧОК У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....23**Юлія МАЛЕЖИК**ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИЗАЙНЕРСЬКОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З МАЛЮВАННЯ.....33**Ірина МЕЛЬНИК**

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....40

Ірина НЕГРІЙДЕПРЕСИВНІ ПРОЯВИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЧИСЛА ВНУТРІШНЬО
ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ЯК ЧИННИК РИЗИКУ У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ.....47**Ольга НЕГРІЙ**«УКРАЇНСЬКИЙ РЮКЗАЧОК ПІДТРИМКИ» ЯК ЗАСІБ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ
РАНЬОГО ВІКУ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
(НА ОСНОВІ ДОСВІДУ ФІЛІППІН «BIG BLUE BAG»).....53

РОЗДІЛ 2

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Олександр АНТОНЧУК

РОЛЬ ОРАТОРСЬКОГО МИСТЕЦТВА В ПЕДАГОГІЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ.....61

Лілія ВІННИКОВАЕВОЛЮЦІЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ
У ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ТРАДИЦІЇ.....68**Наталія ВІННИКОВА, Станіслав КАРАМАН, Ольга КАРАМАН**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ.....75**Тетяна ГОРОХОВА**ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ З ВИКОРИСТАННЯМ ВЕЛИКИХ МОВНИХ МОДЕЛЕЙ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН.....82**Софія ГУЦУК**НАВЧАННЯ ТЕХНІКИ ЧИТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОРІВНЯЛЬНОМУ АСПЕКТІ
З ВИВЧЕННЯМ РІДНОМОВНОЇ ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....89**Наталія DOVHOROLOVA**ORGANIZING STUDENTS' SELF-STUDY AS A COMPONENT OF FOREIGN LANGUAGE
LEARNING AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS .....96**Вікторія ІМБЕР**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....103